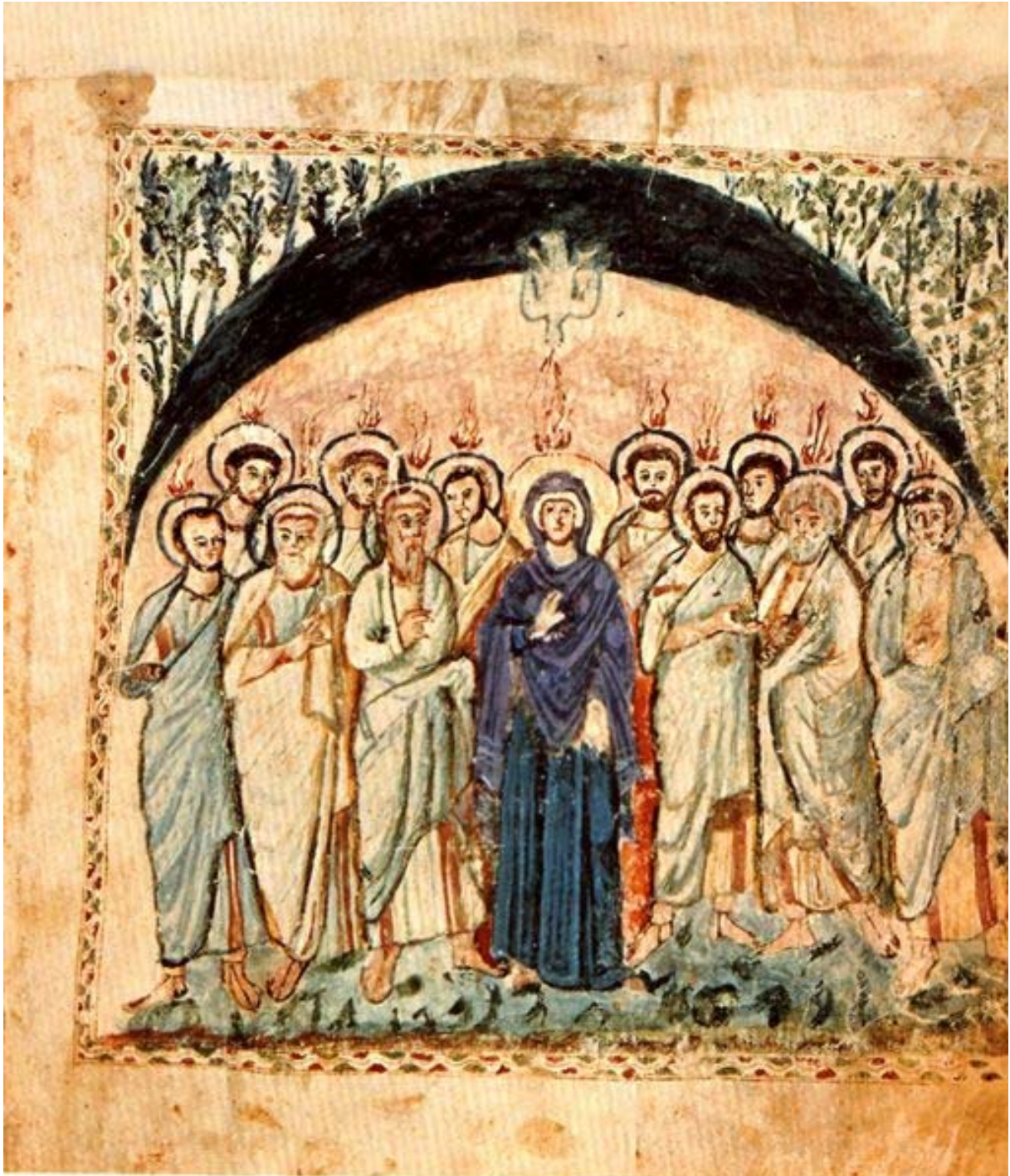

NIEUWSBRIEF OECUMENISCH FORUM VOOR KATHOLICITEIT
jaargang 3 nr 1 – mei 2015

*Het Oecumenisch Forum voor Katholiciteit wenst alle lezers van de Nieuwsbrief een
gezegend Pinksterfeest!*

De eerste afbeelding van Pinksteren in de christelijke iconografie: folio 14v van de evangeliën van Rabulla (circa 586, Florence, Biblioteca Medicea Laurenziana)

Op weg naar Pinksteren met *Veni Sancte Spiritus*

Meer nog dan het *Veni creator spiritus* is de sequens *Veni sancte spiritus* het grote Pinksterlied van de kerk. Het is een ontroerende tekst, waarin de Heilige Geest bezongen wordt als de Trooster die de zachte krachten in de mens wekt. Een tekst om te zingen, te bidden en... te twitteren: zuster Marianne van Haastrecht, lid van de Clarissengemeenschap 'De Bron' te Nijmegen, zet dit jaar gedurende de Pinksternoveen (de tien dagen tussen Hemelvaart en Pinksteren) iedere dag een strofe van dit lied op twitter. Een creatieve manier om aan een oude traditie een nieuwe invulling te geven!

1. Kom, o Geest des Heren, kom,
uit het hemels heiligdom
waar Gij staat voor Gods gezicht.

2. Kom, der armen troost, daal neer,
kom en schenk uw gaven, Heer,
kom, wees in de harten licht.

3. Kom, o trooster, Heil'ge Geest,
zachtheid die de ziel geneest,
kom, verkwikking zoet en mild.

4. Kom, o vrede in de strijd,
lafenis voor 't hart dat lijdt,
rust die alle onrust stilt.

5. Licht dat vol van zegen is,
schijn in onze duisternis,
neem de harten voor U in.

6. Zonder uw geheime gloed
is er in de mens geen goed,
is de ziel niet rein van zin.

7. Was wat vuil is en onrein,
overstroom ons dor domein,
heel de ziel die is gewond.

8. Maak weer zacht wat is verstard,
koester het verkilde hart,
leid wie zelf de weg niet vond.

9. Geef uw gaven zevenvoud
ieder die op U vertrouwt,
zich geheel op U verlaat.

10. Sta ons met uw liefde bij,
dat ons einde zalig zij,
geef ons vreugd' die niet vergaat.

Innocentius III of Stephan Langton (12e eeuw)

Ontmoetingsdag Oecumenisch Forum

De jaarlijkse ontmoetingsdag van de ondertekenaars van het Katholiek Appel wordt dit jaar gehouden op **zaterdag 10 oktober in de Oude Lutherse Kerk aan het Spui te Amsterdam (dus niet in de Driehoek, Utrecht!). Noteer datum en plaats s.v.p. in uw agenda!** Het thema is 'Maria in oecumenisch perspectief'. Wij zijn namelijk van mening dat de gestalte van de Moeder van de Heer te belangrijk is om haar gedachtenis over te laten aan respectievelijk de orthodoxe, rooms-katholieke en oud-katholieke geloofstradities. Niet alleen op bijbelse gronden, maar ook op grond van recente ontwikkelingen in de oecumene kan gesteld worden dat Maria van betekenis is voor alle christenen van alle kerken. Over de vraag wat dat concreet betekent gaat onze ontmoetingsdag.

Het hoofdreferaat zal gehouden worden door drs Hendro Munsterman, verbonden aan de Universit  Catholique de Lyon, waar hij dogmatische theologie en oecumenica doceert. Munsterman is een enthousiast blogger en doet ook in ons land regelmatig van zich horen, onder andere met een maandelijks column in het Nederlands Dagblad. Hij heeft zich jarenlang verdiept in de mariologie en zal een aanzet geven tot een oecumenische mariologie. Zijn betoog zal uitlopen op een pleidooi voor een oecumenische viering van het feest van de

Annunciatie (25 maart). Omdat we gemerkt hebben dat Maria zich verheugen mag in toenemende belangstelling van theologiestudenten, hebben we een panel van VU-studenten gevraagd een reactie te geven op de inleiding van Munsterman.

's Middags gaan we uiteen in vier workshops: Zingen met Maria, met medewerking van Hanna Rijken, theoloog-kerkmusicus, en het Vocaal Theologen Ensemble; Vieren met Maria - naar een oecumenische viering van het feest van de Annunciatie, met Herman de Vries, protestants predikant en Mariavereerder, en Hendro Munsterman; Luther's omgang met Maria, o.l.v Chistoph Burger, emeritus hoogleraar aan de VU; Maria in de kunst, o.l.v. Drs Desiree Krikhaar, kunsthistoricus, verbonden aan het Museum Catharijneconvent en samensteller van een binnenkort te openen tentoonstelling over Maria. In alle workshops is de spits gericht op het voorstel voor een oecumenische viering van het feest van de Annunciatie.

De dag wordt besloten met een gezongen vesper, waarin de diverse aspecten van het dagthema zullen worden geïntegreerd.

De kosten bedragen 20 euro pp, inclusief koffie, thee en lunch. Aanmelding kan geschieden door overmaking van dit bedrag op rekening NL58 INGB 0006489634, t.n.v. Oecumenisch Forum voor Katholiciteit, onder vermelding van 'ontmoetingsdag 2015'.

NB opgeven vóór 1 oktober

Augustinusleesgroep

Met 18 deelnemers hebben we onder de inspirerende leiding van Dr. Paul Wansink het afgelopen half jaar in Vleuten een zestal preken gelezen van Augustinus. Het was boeiend om zes maandagochtenden lang onder te duiken in de denkwereld van deze kerkvader en te horen hoe hij soms heel diepzinnig en soms kinderlijk eenvoudig zijn gemeente in Hippo toesprak. Of het nu ging over het feest van epifanie, of over de paasnacht of over de verschijning van Jezus aan Maria Magdalena – steeds werden we verrast en gesticht door Augustinus' geheel eigen manier van preken. Een element dat echt iets toevoegde was het middaggebed in de kerk onder leiding van ds Idelette Otten, waarmee de bijeenkomsten werden afgesloten. Uit het feit dat de groep vrijwel steeds compleet was kan worden afgeleid dat iedereen enthousiast was. Het werd dan ook al snel duidelijk dat de groep wil doorgaan - al of niet met Augustinus. Er zijn immers ook genoeg andere opties: bij voorbeeld de doopcatechese van Ambrosius of de brieven van Ignatius van Antiochië. of – nog vroeger - de *Didache* (Leer van de Apostelen). Maar daarover moet nog beslist worden. Wie geïnteresseerd is en wil gaan meedoen kan mailen naar j.kronenburg@kpnplanet.nl. U krijgt dan in de zomer nadere informatie toegestuurd. Mocht u bang zijn dat de groep te groot wordt – aarzel niet u toch op te geven: dan starten we graag met een tweede groep, wellicht op een andere locatie.

De kerk – naar een gemeenschappelijke visie

Zoals in de vorige Nieuwsbrief al vermeld zijn er de afgelopen maanden verspreid door het land - in Utrecht, Roermond, Krommenie, Drachten en Breda - oecumenische informatie- en gespreksbijeenkomsten gehouden over het document *The Church. Towards a common vision*. In deze tekst wordt samengevat wat meer dan 300 kerken in de wereld gezamenlijk over de Kerk kunnen zeggen. Zoiets is nog nooit vertoond! Daarom is het een *must* om er kennis van te nemen. De organisatie van de avonden was in handen van een gezamenlijke werkgroep van de Katholieke Vereniging voor Oecumene en het Oecumenisch Forum voor Katholiciteit. Na een inleiding met powerpointpresentatie werden aan de hand van gespreksvragen groepsgewijs reacties op het document uitgewisseld. Deze zullen gebruikt worden bij het opstellen van een reactie op de tekst. Na de zomer kunnen alleen in september of oktober nog bijeenkomsten georganiseerd worden, want op 31 december 2015 moeten alle reacties verstuurd zijn naar de Wereldraad. Er is dus haast bij. Maar het onderwerp is belangrijk genoeg om in actie te komen! Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met drs Geert van Dartel, telefoon 073-7370026, email: secretariaat@oecumene.nl of met dr Hans Kronenburg, telefoon 030-6950683, email: j.kronenburg@kpnplanet.nl

50 jaar *Unitatis redintegratio* in Perspectief

Als aanvulling op wat Hendro Munsterman in de vorige Nieuwsbrief schreef over het 50 jarig jubileum van het decreet *Unitatis Redintegratio* (over de oecumene) en de constitutie *Lumen Gentium* (over de kerk) wil ik de lezers van de Nieuwsbrief graag wijzen op het jongste nummer van *Perspectief*, het digitale tijdschrift *Perspectief* van de Katholieke Vereniging voor Oecumene (nr 2014-27). Het bevat alle teksten van de vorig jaar gehouden studiedag

‘Waarheen met de oecumene?’, georganiseerd door de Nationale Commissie voor Oecumene van de Belgische Bisschoppenconferentie. Het hoofdreferaat werd gehouden door Mgr. Johan Bonny, de bisschop van Antwerpen. Hij gaat in op de kernbegrippen van *Unitatis redintegratio* die van grote betekenis geweest zijn voor een nieuwe visie op de verhouding tussen Rome en de andere kerken. Volgens Bonny is receptie van het oecumenedecreet nog steeds nodig en is veel ervan nog niet gerealiseerd, ondanks de vaak hooggespannen verwachtingen. Verder staan er artikelen in van de Roemeense theoloog Sorin Selaru (over grondslag en praxis van de oecumene), Mgr. Robert Innis, bisschop van de Anglicaanse Kerk in Europa (over de relatie tussen de Anglicaanse en de Rooms-katholieke Kerk) en Dr. Douwe Visser, secretaris van de *Worldcommunion of Reformed Churches* (waarbij ook de PKN is aangesloten), over de dialoog tussen de Rooms-katholieken en Gereformeerden. Een zeer lezenswaardig nummer dat te vinden (en gratis te downloaden) is op www.oecumene.nl.

Vasten – de kunst van geven en loslaten

OLGA LEEVER & IDELETTE OTTEN

V A S
T E N

de kunst van geven
en loslaten

Op 30 januari j.l., vlak voor zondag Septuagesima, de eerste van de drie zondagen die in de katholieke traditie de ‘voor-vasten’ worden genoemd, werd het boek *Vasten – de kunst van geven en loslaten* (Forte, Baarn, 2015) gepresenteerd, geschreven door Olga Leever en Idelette Otten, lid van onze stuurgroep. Mooi op tijd om ons te herinneren aan de grote betekenis van het vasten. Het boek beschrijft ontmoetingen met ‘vasters’ uit verschillende geloofstradities (christendom, jodendom, orthodoxie, hindoeïsme en boeddhisme), maar bevat ook beschouwingen over de betekenis van het vasten en aanwijzingen voor de praktijk van het vasten. De auteurs onderscheiden vier positieve effecten van vasten: het geeft je leven structuur, het bevordert de concentratie, het leidt tot solidariteit en het maakt je geestelijk sterk. Belangrijk is dat vasten niet alleen iets voor de veertigdagentijd is, maar een manier van leven, die een mens stempelt. Zo kent de Russisch-orthodoxe Kerk het hele jaar door twee vastendagen in de week: woensdag en vrijdag. Ik las dit mooi uitgegeven en goed geschreven boek als een protestant die uitgedaagd wordt om ook op dit punt de katholieke (en de vroeg-protestantse!) geloofspraktijk serieus te nemen en te luisteren naar de wijze woorden van de in het boek geciteerde kerkvader Athanasius: ‘Kijk wat vasten bewerkt: het geneest zieken, verdroogt de overtollige lichaamsvochten, verdrijft de boze geesten, verjaagt verkeerde

gedachten, geeft aan de geest grotere helderheid en zuivert het hart. Een grote kracht is het vasten en het geeft hoge resultaten’.

Signalen van katholiciteit

De Paasdatum

In het Nederlands Dagblad van 8 mei j.l. stond een bericht onder de kop ‘Pasen wellicht voor alle christenen op dezelfde dag’. Het betreft het recente voorstel van de koptisch-orthodoxe paus Tawadros II om in de toekomst zowel in het Oosten als in het Westen het Paasfeest te gaan vieren op de derde zondag van april. Daar is een paar dagen later op gereageerd door respectievelijk ds Jan Groenleer (chr. geref – voorzitter van het deputaatschap Kerk en Israël) en Rien van den Berg (vrijgemaakt – redacteur ND en dichter). De eerste was ertegen, de tweede was er voor. Onderstaand artikeltje, bedoeld als ondersteuning en nadere concretisering van het artikel van Groenleer, is op 13 mei geplaatst, maar helaas in nogal verminkte vorm. Hier volgt de door mij ingestuurde versie.

In aansluiting op het uitstekende artikel van Jan Groenleer (ND 11 mei) wil ik nog de volgende overwegingen inbrengen in de discussie.

Als we zoeken naar een paasdatum die niet alleen een einde maakt aan de eeuwenlange controverse tussen oosterse en westerse christenen, maar ook recht doet aan de onlosmakelijke band tussen het christelijke en het joodse paasfeest, dan dienen we twee uitersten te vermijden: het ene uiterste is dat we – net als de Quartodecimanen in de tweede eeuw – Pasen gaan vieren op de 14^e Nisan, de datum van Pesach. Daarmee zouden we de indruk wekken het joodse paasfeest te willen annexeren. Dat moeten we niet willen. Het andere uiterste is dat we een datum kiezen zonder enige relatie met Pesach. Daarmee zouden we de band met de synagoge doorsnijden. Dat moeten we evenmin willen.

De meest verstandige oplossing is daarom: vasthouden aan de paasdatum zoals vastgesteld op het concilie van Nicea (325): de zondag na de eerste volle maan in de lente. Daarmee wordt recht gedaan aan het specifieke van het christelijke paasfeest, dat Christus is opgestaan op de eerste dag van de week, de zondag, terwijl tegelijk Pesach het referentiepunt blijft.

Dit voorstel is overigens niet nieuw. Reeds in 1977 werd tijdens een inter-orthodox beraad in Chambésy (Frankrijk) voorgesteld de regel van Nicea te blijven volgen en voor het vaststellen van de lentenachtsevinging geen verouderde kalendertabellen meer te gebruiken, maar moderne astronomische methodes, met als uitgangspunt de meridiaan van Jeruzalem. In 1997

werd op de *Aleppo consultation*, georganiseerd door de Wereldraad van Kerken en de *Middle East Council of Churches*, besloten dit voorstel bij wijze van aanbeveling door te sturen naar de kerken. De intentie ervan was een einde te maken aan de steeds weer opblazende discussie over de paasdatum, zonder te vervallen in één van de bovengenoemde uitersten.

Ik weet niet wat er met dit voorstel gedaan is, maar het is belangrijk genoeg om in 2015 opnieuw op tafel te leggen. In elk geval is het oecumenischer dan het voorstel dat nu op tafel is gelegd door de Koptisch-Orthodoxe Kerk en de Rooms-Katholieke Kerk. Als dat zou worden aangenomen zou de christelijke oecumene, om met de apostel Paulus te spreken, zich losmaken van de wortel die haar draagt: de synagoge. Ik roep de Raad van Kerken in Nederland dan ook op om in actie te komen en te onderzoeken hoe dit heilloze plan kan worden tegengehouden.

Noot

De kwestie van de paasdatum raakt natuurlijk niet in directe zin de thematiek van ons Forum, maar heeft wel alles te maken met de katholieke traditie waarin wij sinds Nicea 325 staan. Van Ruler heeft mij geleerd dat de oorsprong van alle katholiciteit niet in Genève, Utrecht of Rome ligt, maar in Jeruzalem. Anders gezegd: als de kerken met dit voorstel meegaan verloochenen zij hun gezamenlijke afkomst: de synagoge. Ik heb mijn artikeltje dan ook naar de Raad van Kerken gestuurd, in de hoop dat die er iets mee doet.

De PKN op de schop?

Er is enige reuring ontstaan in de PKN vanwege de nota ‘Kerk naar 2025’ van synodeseecretaris dr Arjan Plaisier. Begrijpelijk, want er in staat klinkt nogal revolutionair, zelfs zodanig dat de hele PKN organisatorisch op haar kop gezet lijkt te gaan worden. Het meest opvallend is de geopperde mogelijkheid om de 75 classicale (regionale) vergaderingen wegens gebrek aan menskracht op te heffen. Daarvoor in de plaats zouden dan acht regionale synodes komen, met aan het hoofd evenzoveel ‘capabele predikanten met bisschoppelijke gaven’. Ieder van hen krijgt bepaalde bevoegdheden, met name als het gaat om conflictbemiddeling. De commentator van het ND betitelde deze figuur al als ‘een soort halve bisschop’. Ik kan daar op deze plek niet breed op ingaan, maar beperk me tot drie opmerkingen:

(1) Ik heb niets tegen bisschoppen, mits ze zich niet gaan gedragen als managers of bureaucratische regelneven. Want dan zijn we nog verder van huis! Maak er dan liever geen halve, maar hele bisschoppen van, geen ‘roomse prelaten’, maar herderlijke *episkopoi* (‘omzieners’), zoals aanbevolen in het Limarapport en recentelijk in het document *The*

Church: mannen/vrouwen met een persoonlijk gezicht, ingebed in een collegiale overlegstructuur en gekozen door de gemeenten. Dat bengt me op het tweede:

(2) Ook in deze nota wordt weer gesuggereerd dat een presbyteriaal, een congregationalistisch en een episcopaal kerkmodel elkaar uitsluiten. Maar dat is een achterhaalde visie. In de oecumene wordt al jarenlang gewerkt aan een ‘episco-presby-gationeel’ kerkmodel, waarin recht gedaan wordt aan de sterke punten van alle drie de tradities. De kerk van Zuid-India is daar een mooi voorbeeld van. En - niet te vergeten – het model dat jaren geleden al op tafel is gelegd door ds J.M.Gerritsen, voorzitter van het Hilversums Convent. Zijn nota ‘Visioen: een episcopale Hervormde Kerk in Nederland’ (1960) is als bijlage te vinden in mijn dissertatie, *Episcopus Oecumenicus*, 504- 507. Misschien is het een idee om dat document te bespreken in de synode.

(3) Het verdient naar mijn inzicht aanbeveling om bij de vorming van regio’s niet te focussen op acht, maar op zeven regio’s, conform de zeven bisdommen van de RK Kerk. Dat zal de oecumenische verhoudingen ten goede komen, omdat er veel gemakkelijker dan tot nu toe kan worden samengewerkt op liturgisch, diaconaal en missionair gebied. Daarmee zouden niet alleen de afzonderlijke kerken gediend zijn, maar de hele samenleving.

Al met al, ‘Kerk naar 2015’ is een moedig stuk, dat als basis kan dienen om op voort te bouwen in de richting van een meer katholieke kerkstructuur.

Tomás Halík over het *Veni Sancte Spiritus*

Onlangs verscheen de Nederlandse vertaling van de bestseller *Geduld met God*, van de Tsjechische priester-filosoof Tomás Halík. Het is een ‘prachtig intellectueel en spiritueel boek’ (Trouw), waarin de schrijver ons aan de hand van het verhaal van Zacheüs uitdaagt om in gesprek te gaan met de seculiere, zoekende mens van deze tijd. Halík is van mening dat de kerk zich in het verleden te veel verschanst heeft in dogma’s en de mystieke dimensie van het geloof verwaarloosd heeft. Daardoor heeft zij veel mensen van zich vervreemd. ‘De Bijbel leidt ons naar de waarheid niet met behulp van definities en theoretische systemen, maar juist via verhalen, grote en kleine drama’s – zoals het verhaal van Zacheüs – en duizenden andere verhalen’ (...) Willen we in onze tijd over goddelijke zaken spreken, dan moeten we bepaalde woorden gezond maken en weer tot leven wekken, want ze zijn uitgeput door de last van de vele betekenissen die mensen door de eeuwen heen eraan opgedrongen hebben. Het is een project dat herinneringen wekt aan woorden uit een oud kerklied, een vurig smeekgebed

tot Gods Geest: *Maak warm wat koud is, bevochtig wat droog is, genees wat ziek is, maak los wat stram is geworden is.* Eén bede kunnen we er wellicht nog aan toevoegen: 'breng dichterbij wat veraf is!'

Daarmee ben ik weer terug bij de Pinkstersequens *Veni Sancte Spiritus*, waar ik mee begon. Moge de Geest van God onze zieke, stramme en vaak zo kille kerken verwarmen en genezen, zodat zij weer aantrekkelijk worden voor zoekers als Zacheüs!

Deze nieuwsbrief, samengesteld door Hans Kronenburg, verschijnt op onregelmatige tijden, in elk geval twee keer per jaar, voor Kerst en voor Pinksteren, en verder als er aanleiding voor is. Wie een bijdrage wil leveren in de vorm van een (kort) artikel, een opiniestuk of een bericht kan dat mailen naar j.kronenburg@kpnplanet.nl Op dat adres kunt u zich ook afmelden wanneer u de Nieuwsbrief niet meer wil ontvangen.